

XXIII. L E V É L.

*Költ Komáromban, Bőjt Más Havának
20. Napján.*

A' hosszú tapasztaláson fundált Számvetésnek folytatása.

Ha az ember 100 esztendőre három ötöbéli embert számlál, és fel-vevzi, hogy a' Világ 5700 esztendőös, tehát a' Világ teremtetésétől fogva nem több mint 171. ötöbéli ember vólt, az özönvíztől 124. és a' Kristus születésétől 53. Minthogy nintsen olyan Familia, melly a' maga eredetét Nagy Károly Tsászárr idején túl vinni tudná: látni való, hogy a' leg-régibb Házak Európában leg-felgyebb 30. Nemzetséget számlálhatnak, és tsak kevesen vagynak, a' mellyek annyira is felmehetnének, hanemha a' mesés költeményeket vennék elő. Pedig mit ér 30. Őföknék fényessége 124-nek sötétségéhez képest, a' ki-felől azt sem lehet tudni, hogy ki lett légyen.

A' mennyi darab helyen Islándiában 1.
ember van és él, Vagyon

Norvégiában

Z

5.
Svéd-

M. Gyűj. III. N.

Svéd-Országban	-	-	-	14.
Török Országban	-	-	-	36.
Lengyel Országban	-	-	-	52.
Spanyol Országban	-	-	-	63.
Hiberniában	-	-	-	99.
Helvétziában	-	-	-	114.
Skótzsiában	-	-	-	119.
Német Országban	-	-	-	127.
Ángliában	-	-	-	152.
Frantzia Országban	-	-	-	153.
Olasz Országban	-	-	-	172.
Neápolisban	-	-	-	192.
Venétziában	-	-	-	196.
Holláندیában	-	-	-	224.
Málthában	-	-	-	1103.

Mitsoda fzembe-tűnő nagy külömbfég ez! Island a' leg-népetlenebb, és Máltha a' leg-népefebb Ország Európában.

A' Tartományok' vagy Városok' Lakosai majd minden harmincz esztendőben mások, és 100 esztendő alatt az emberi Nemzetfég háromszor és $\frac{1}{3}$ résszel újul-meg.

Az Emberi Nemzetségnek egy negyed része Városokon, három negyed része pedig falukon él.

Ezer élő ember közzül minden esztendőre húszon nyóltzat lehet venni, a' ki meghal.

200 született gyermek közzül nem lehet még egyet venni, hogy a' születésében meghal.

100 gyermek között a' ki születik, nem lehet mondani, hogy 1. meg-halna az Anyának hat hetiben vagy gyermek ágyában.

1000 gyermekek között, kiket az Anyáik szoptatnak, meg-hal leg-fellyebb 300, 1000 gyermek között pedig, kiket a' dajka szoptat, meg-hal 500.

A' gyermekek' halandóságok a' mi puha fzázadunkban igen nagyon öregbedett. Meg-halnak pedig azok többnyire fogok miatt való nyavalyáikban, és Convulsiókban.

115 hólttak között csak egyy Affzonyt lehet számlálni, a' ki gyermek ágyban hólt volna-meg, és 400 között csak egyyet, a' ki a' fzülésnek fájdalmai között múlt volna-ki.

A' tapasztalás úgy tanítja, hogy himlőben több Leány mint férjfi gyermek hal-el.

A' Túdófok' számlálások fzerént 3125 hólttak között csak egyy vagyon 100 efztendős.

A' hegyes Tartományokban több öreget találhatni, mint a' róna földön.

Közel az igazfághoz, hogy egyy most fzületett gyermek még élni fog 34. efzt. és 6. hó.

Az 1. efzt. - - - 41-ig és 9. hó.

A' 3. efzt. - - - 45-ig és 7. hó.

Az 5. efzt. - - - 46-ig és 4. hó.

A' 10. efzt. - - - 44-ig és 9. hó.

A' 15. efzt. fzemélly - - - 41-ig és 6. hó.

Z 2

A'

A' 20. eszt.	-	-	38-ig és 3. hó.
A' 25. eszt.	-	-	35-ig és 3. hó.
A' 30. eszt.	-	-	32-ig és 3. hó.
A' 35. eszt.	-	-	29-ig és 8. hó.
A' 40. eszt.	-	-	26-ig és 6. hó.
A' 45. eszt.	-	-	23-ig - - - -
Az 50. eszt.	-	-	20-ig és 11 hó.
Az 55. eszt.	-	-	17-ig - - - -
A' 60. eszt.	-	-	14-ig és 2. hó.
A' 65. eszt.	-	-	11-ig és 5. hó.
A' 70. eszt.	-	-	8-ig és 11. hó.
A' 75. eszt.	-	-	6-ig és 8. hó.
A' 80. eszt.	-	-	4-ig és 10. hó.
A' 85. eszt.	-	-	3-ig és 3. hó.
A' 90. eszt.	-	-	2-ig - - - -

Az Asszonyok' és Férfijak' halálok között az a' Próportzió vagyon, a' melly a' 100 és 108 között. 60 esztendeig alkalmasint el-élnek az Asszonyok; de azután inkább el-élnek a' férfijak.

Az Asszonyok között pedig tovább élnek a' férjhez menttek, mint a' férjhez nem menttek.

50. esztendők alatt való szorgalmatos vizsgálódás után azt tanúlták a' Tűdófok, hogy leg-több ember hal Mártziusban, Augustusban és Septemberben, ellenben leg-kevesebb Novemberben, Decemberben, és Februáriusban.

1000. el-temettettek közzül 249-en télben, 289-en Tavaszon, 225-en nyárban, 235-en Őszel múltak-ki. Tavasszal leg-bővebb a' halál' aratása; a' nagy Városokban pedig, minémű London és Páris, Télben.

Fele az e' világra jötteknek, életének 17-dik esztendeje előtt meg-hal, úgy, hogy a' kik a' 17-dik esztendőn túl élnek, azok olyan jónak részei, mellyben fele az emberi Nemzetiségnek részt nem nyerhet.

Az esztendőnek hideg részében el-haló öregeknek száma úgy vagyon az annak meleg részében el-halóknak számokhoz, mint 7, 4-hez.

A' nagy Boerháve tapasztalási szerént, a' leg-egészségesebb gyermekek születnek Januáriusban, Februáriusban, és Mártiusban.

Minden Tartományokban úgy szokott a' férjhez ment Asszonyoknak számok lenni minden ugyan ott lévő Asszonyoknak számokhoz-képest, mint 1, 3-hoz; és a' házas Férjsíjaké, a' minden ott találtató Férjsíjakéhez, mint 2, 5-höz.

Leg-több gyermek születik Februáriusban és Mártziusban, a' melly hónapok Májusra és Juniusra mutatnak.

Az esztendőnként született Férjsí gyermekek' számok, a' Leány gyermekeknek számokhoz úgy vagyon, mint 21, 20-hoz, vagy mint 104, 100-hoz, úgy, hogy a' hol 100.

Leány születik, ott 104. Férfinak, és így 4-el többnek kell születni. De mivel a' gyermeki időben $\frac{2}{3}$ -töd résszel több férfi mint Leány hal-meg; tehát mikorra ember kort érnek, már akkor a' számok éppen egy.

65., vagy 70. született gyermekek közül rend-szerént csak egy pár vagyon kettős.

A' Tartományok' lakosinak számok, a' házasoknak számokhoz úgy vagyon, mint 1000 175-höz; vagy meg-fordítva, mint 175, 1000-hez.

Egészen vévén valamelly Tartományt, nem lehet egy házasságra többet tenni mint 4. gyermeket. A' Városokban pedig 10. házasságra csak 35. gyermeket lehet.

A' fegyvert-fogható Férfijak minden Tartományban negyed részét teszik a' Lakosoknak.

Az özvegyfégben maradott Asszonyoknak számok, az ugyan özvegyfégben maradott Férfijaknak számokhoz, mint 3, 1-hez. De osztán az újonnan meg-házasodott Férfijak' számok, az ismét férjhez menő Asszonyoknak számokhoz úgy van, mint 100, 116-hoz, vagy mint 4, 6-höz.

A' izemmel látott dolog, és az Orvosoknak szorgalmatos tapasztalások után el lehet hinni, hogy elztendönként a' nagy Városokon, 100. izeméllyek közzül nem több betegeskedik 1. hónapig, mint 20., vagy nem több mint 34, 14. napig.

Eggy'

Eggy egész Országnak minden Affzonyait egygyütt vévén, esztendőnként gyermeket hoz a' 18-dik.

Ha valamelly Országnak Affzonyait és férjhez nem ment Leányait 12. esztendőn fellyül egygyütt gondoljuk, a' 12-dik szül; a' férjhez menttek között pedig a' hatodik.

Közönségesebb az olyan gyermek, melly 9. hónapnak előtte jön-meg, mint a' melly 9. hónap után születik.

Pestről. Cs. I.

A' Találós Mese vólt *Kolbász*, a' Rejtett Szó *Kegyelem*, mellyből ki-telik *meleg, legyenek*.

Találós Mese.

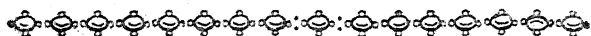
Jöllehet magamban én egyyet sem érek,
De ha egygy vagy kettő mellé oda férek:
Oly nagy vitéz erőt ilyenkor mutatok,
Hogy tíznek vagy húsznak mindenkor megállok.

H. F. Á. P. P.

Rejtett Szó.

Hatan vagyunk, a' vas leg-kegyesb barátja.
Ötünket az ifju legény ápolgatja.
Kettőnket a' ketske fent keres, mert éhez
Hármunkat fel-horgadt farka mindég fedez.
Szigetről. Kováts Mihály. Phil. Stu.

Ama

*Ama jó szívu 's embereket szerető II-dik
Jó'sefnek, Februáriusnak 20-dik nap-
ján, reggeli öt és hat óra között, éle-
tének 49-dik esztendejében történt szo-
morú haldlát keşergő Versék. — Mel-
lyeket készített, 's ki is nyomtattatta
Pétzeli Jó'sef.*

Igaz hát? a' gyász-hír a' mint kiáltotta,
Hogy életét JÓ'SEF jobbal fel-váltotta.
El-végezte hát már hofszas nyavalyáját,
Bírja a' koszorút, ki-futván Palyáját.
Oda! — kinek embert szerető jó szíve,
Vólt az Istenfégnek leg-főbb remek-míve.
El-aludt, ki abban tartá fő pompáját,
Hajól tesz, 's úgy tölti-el minden óráját.(a)
O be sok szív! melly tud nemefen érezni,
Ízekre fog e' bús hírre repedezni —
Két nappal előtte múlt-ki jó Dajkája,
Ki beteg ágyában gondot viselt rája, (b)
Mint

F e g y z é s .

- (a) A' térd-hajtást és sok egyéb pompát Királyi Ud-
varából ki-űzött. —
(b) Er'sebet Hertzegné, a' Ferentz Hertzeg' élete Pár-
ja, Februáriusnak 18-dik napján, reggeli 8. órakor
múlt-ki gyermek-szülésben, életének 23-dik eszten-
dejében. A' II-dik JÓ'SEF utánna ment 46. ora
mulva.

Mint édes Atyjával vagy Férjével úgy bánt,
Édes nyájjaisága vólt leg-jobb szér gyanánt.
Tan gyászós halálát ez is szettette?

Erfébet Hertzegnért mert szívből szérerte. —
Imádom, így szóllt rá, az Úr' szent tetzését!

Tudom, -- én sem érem el-temettetését.
Atyja vóltam élén - - - Kriptámba tegyének
'S Koporsója mellé testem' helyhefsétek.
Huszadszor a' *Halban* (c) a' Nap hogy tá-
madott,

E' fok Ország' Atyja végképp' el-szunnya-
dott. —

Akkor is székbén ült, 's egygy Levelet diktált,
Mikor fagyós nyelvéen -- a' végfő-szó meg-
állt. (d)

Soha Király többet nem dolgozott nála,
Jobbágyiért semmi munkát nem sajnála;
Még is azt hitte, hogy nem tett elegendőt,
Éjjel nappal fáradt, úgy élt tíz esztendő.
A' gyönyörűségben vólt be kevés része!

Mint szövétnek élte érttünk úgy enyészé.

Z s

Ne-

J e g y z é s.

(c) Halála előtt kevésfel, egygy bútszó Levelet írt.
G. Rosenberghez, 's hogy már maga kezével nem
írhatott, egygy Titoknoknak pennára diktálta.

(d) Februáriusban a' *Hal* jegyben van a' Nap. — Kíván-
ni leherne hogy bár minden Hónapok az égi Je-
gyektől neveztetnének. — Ezt a' paraszt gyermekek
is az Oskolákban meg-tanulhatnak, 's Szüleiket reá
meg-taníthatnák.

Nemes lelkű JÓ'SEF! a' melly fát plántáltál,
 Gyümölcseiben más nap már enni kívántál.
 Ez az oka, hogy bár fok bajjal vetettél,
 Az aratásban majd femmi részt nem vet-
 tél. — —

Előbb, mint a' Kormányt kezeihez vette,
 Sok gonddal, 's munkával magát készítette.
 Vigyázó szemekkel nagy földet bé-jára,
 Mindent fel-írt, a' mi lesz' népe javára,
 Le erefzkedett ott minden emberekhez,
 Személly szerént ment a' műves - meste-
 rekhez:

Járt, költ, tanúlt, míg ért mindennek végére;
 'S mint egy rakott felleg Bétsbe vissza tére.
 Mit tett? mondják a' fok Házak 's Ispotályok,
 A' fiketek' 's némák' Istent áldó szájak.
 Már akkor azt tartá éltében fő jónak,
 Ha egy nap Atyja lesz' húsz 's több mil-
 liónak. —

Érdemlett Királyi Székébe hogy hágott,
 Vallás' gyakorlásra nyújtott szabadságot
 Hogy fiaiit édes lántzal öfzve köfse,
 'S egyik a' mást többé ne rontsa 's öldöfse.
 Mint Cyrus el-oldá a' lelki foglyokat,
 Építe az Úrnak fok száz Templomokat,
 Hogy annál több szív 's szájj dítsérje FEL-
 SÉGÉT,

'S dolgozza világi hafznát 's idvefségét.
 Úgy hogy ha nem zúgnak már a' vér' özöni,
 Háládó lelkünk azt JÓ'SEFnek köfzöni. —
 Mi

Mi az ember? nála jobban ki esmérte?

Magával egygy fontban a' parafztot mérte.
Nemes lélek' 's testtel mint én így szólott bír az;

Nem lehet örülnöm ha látom hogy fír az —
Jobbágyok, Özvegyek, Árvák jajgafsátok,
El-aludt szívesen szerető Atyátok. —

Tovább esztendőnél tartó betegsége,
Vólt nagy lelke' tükre, képe's ditsőfége.

A' halállal hartzolt már egyik kezével,
'S még sem szűnt a' másfal jól tenni Népével.

Hogy végső órája' jötét meg-fejtette;
Az Ország'-Kormányra KAUNITZET ül-
tette.

Mindent várt, 's méltán is, e' jó szívtől 's
éftől.

Hogy habzó haióját meg-menti szélvéftől.
Majd amaz őfz Hérót magához hívatta,
Kinek tavaly Serge' vezérlését adta.

Úgy látszott hogy könyve vele azt értette,
Hogy most is fájlalja hogy őt' meg-sér-
tette. (e)

Kedves Hadik! úgy mond vitézlő Népemnek,
Írd-meg tellyes vóltát hív köszönetemnek.
Sú-

F e g y z é s.

(e) Ez a' Vitéz Generális némelly irigyeknek alája
lett áskalódáfokra a' Táborból visszahívattatott,
mikor már minden rendeléseket meg-tett Belgrád'
meg-vételére, 's mellyek szerint színt úgy el-fog-
lalta volna azt, mint a' nagy Loudon.

Súlyos nyavalyámban kínom fokszor enyhült,
 Mikor győzedelmek' híre hozzám repült. —
 Országomért's érttem eggy sem szánta vérét - -
 ISTEN! - - - kinek kinek add-meg méltó
 bérét! —

Nagy lelkű Magyarfág! hallok hogy felőlem,
 Azt véled, hogy fokban meg-bántattál
 tőlem.

Sok ellenség ellen tsetsemő koromat
 Óltalmazád, --- 's hát hogy átkoznád
 poromat?

Te őrzéd Anyámat, 's szintén le-dült Székem'
 Ditső karban vissza adtad néki 's Nékem.
 Azért haló aj'kán e' vólt végső szava,
 Hogy fő gondom légyen a' Magyar Nép'
 java.

Az Ég! --- 's ez a' jó szív az én bizonyfágom,
 Hogy rontástok soha nem vólt kívánfágom.
 Ha tehát valamit bántástokra tettem,
 Titkos irigytektől látom szédítetttem.
 Szánásra e' részben méltók a' Királyok,
 Az igazfág ritkán hogy érhet hozzájuk ---
 Minthogy nem tetfzenek az én ki-adásim;
 Önként vissza - húzom minden újításim'.

Tsak azt kérem; hogy a' Vallás-türedelem
 Virágozzon 's vele Isteni félelem.

Engedjétek hogy a' parasztfág' dolgait
 Én intézhesssem-el, 's az Oltár' Szolgait.
 Az Ország' forfának talp-köve e' három;
 'S meg-eggyezésteket annál inkább várom.

A'

A' többit mint hajdan vólt úgy rendeljétek,
 A' Koronátok' is Budára vigyétek. —
 Mintha monda vólna, vitéz 's hív Ma-
 gyarok,
 Már annál betsesbbet viseľni akarok,
 Az Úr ki a' földön másnak adja Székem'
 Ditsőbb Koronát fog Menyben adni né-
 kem. —
 Úgy is lett - - - - Koronánk még nem va-
 la helyén;
 Hogy hervadhatatlan, - - - - fénylett
 JÓ'SEF' fején. (f)

Minthogy hálá legyen Istennek, mind
 inkább inkább derűlni 's ragyogni kezd A-
 nyai nyelvünknek fényes tsillaga: semmi
 sem vólna most szükségesebb, mint ha az ol-
 vasásnak szízetete, mellytől még Nemzetünk
 nagy részént idegen, még a' szegénység közt
 is el-hatalmazna. — Erre leg-többet tehet-
 nének a' T. T. Plebánus 's Prédikátor U-
 rak, főképpen pedig a' nagyobb Oskolák-
 nak érdemes Professoraik 's Tanítójik. Az
 Oskolába járó gyermekeket kellene arra é-
 des-

F e g y z é s.

(f) A' Korona Budára ért 21-dik nap, Ő Felfége pe-
 dig e' földi Korona helyet romolhatatlant nyert
 20-dikban reggel.

desgetni, hogy a' Magyar könyveket szer-
 refsek 's azokat estvenként szülei előtt ol-
 vassák, hogy azok is azoknak szépségei-
 ket meg-ízélhessék. — Sok szegény ember
 harmincz negyven xrt. nem örömet ad ki
 ill' drága időben egy könyvért, bár ha sze-
 retné is olvasni: de két három xrt. egy sem
 sajnál érte. Az ilyen rövid munkátskákkal
 kellene tehát őket még most tsalogatni,
 melyeket két három xron. meg-vehetné-
 nek. Így tselekedtek a' Frantziák 's Áng-
 lusok ez előtt száz 's más fél száz esztendő-
 vel, 's az ilyenek által annyira meg-ke-
 veltek még a' közönséges lakosokkal is
 az olvasást, hogy már nints olly drága
 könyv melyet meg-ne szereznének. — Az
 el-múlt esztendőben *Schakespedr*-nak egy
 pompás nyomtatása botsáttatott elő fizetés-
 re, 's többen találtattak tíz ezer előre fize-
 tőknél Angliában; noha az előre fizetés egy
 egy személlytől több vólt tizen egy száz
 R. forintnál. — Bezzeg az Ánglus szereti
 igazán a' maga nyelvét, 's Nemzeti ditsőfé-
 gét! — Dítsérettel említhetnénk mi is né-
 mely érdemes Urakat 's T. Prédikátorokat,
 a' kik a' Magyar könyveket nem tsak ma-
 gok meg-szerzik, hanem Hallgatóikkal is
 meg-szeresztetik. — Vagynak olyanok, a'
 kik mikor a' Gyűjteményt, Hadi Történetet
 vagy Magyar Kurírt veszik, 's ollyat látnak
 ben-

benne, melly a' szegénységnek is hasznára
 vagyon, tízet tizenkettőt magukhoz hí-
 vatnak, 's el-olvasásuk előttök. — Tegyük-
 fel, hogy minden T. T. Plébánus és Prédi-
 kátor Urak ezt tselekednék, mennyire me-
 hetnének csak hat esztendeig! ! A' Pozsonyi
 Szemináriumban tanuló Nemes Ifjak minden
 nap újabb újabb próbáit adják anyai nyelv-
 veknek szerzeteteknek. Vajha ezeknek előre
 látó elméiket, 's hazafi szíveket lehetne,
 ha csak három hónapig is, tennünk minden
 Magyarokba, hogy együtt munkálkodná-
 nak kedves nyelvünknek erős lábra leendő
 helyheztetésében! ! Innen kerültek köze-
 lébb is három szép Víg-Játékok, úgy mint,
*Az öreg Fösvény. A' tisztségre vágyó-
 dók. A' Nevelők*, mellyeknek ketteje fok
 Méltóságoknak jelen létebben, 's mindenek-
 nek tellyes meg-elégedésekkel jádzattatott
 is a' Nevelő házban. Ajánltatik meg-szer-
 zések 's olvasások mind azoknak, kik szere-
 tik Anyai nyelveket. Mindenik találtatik
 Landerer Úrnál tíz xron. — Ugyan innen
 ditsekedve írják némelly jó Barátink, melly
 nagy díszére légyenek Nemzetünknek a' Po-
 zsonyi Magyar Dámák, kik Magyar Kön-
 töst viselnek, 's Anyai nyelvünknek édesfé-
 ge folydogál kedves ajakaikról. — A' Sop-
 roní Oskolában tanuló N. Magyar Ifjak, a'
 mint örömmel értettük, eggy kis Társaságots-
 kát

kát állítanak magok közt, hogy kedves Nyelvünket annál inkább bódogíthassák. — A' minapi Levelünkben meg-dítsértetteken kívül dítséretet érdemelnek e' Nemes Ifjak is, úgy mint Tatai Imre, Német László, Hrabovszky István, Halasi Mihály 's a' t.

Felentés.

T. T. Nagy Istvány Úr Sz. Lőrinczi Evangelicus Prédikátor és Sénior, igen könnyen folyó 's szép Magyarfággal le-fordította *Rambachnak* a' Kristus szenvedéseiről írt Elmélkedéseit, mellyek minden dítséretet érdemelnek. — A' két Rész együtt 3. Rforint, 's taláztatik Pozsonyban, Pesten, Komáromban, Wéber Úrnál. Veszprém-ben N. Fejér János Kalmár Úrnál. Pápán Welsz Mihály Úrnál. Szombathelyen N. Somogyi Mihály Kalmár Úrnál, és magánál a' T. Fordító Úrnál. — Bár minden Keresztyén Házban taláztatnék e' Könyv!

Eggy Anekdóta.

Mikor a' Sz. Koronát Budán a' ládából ki-akarták venni, igen nehezen fordúlt az eggyik kulcs, azért is némelleyek már *Schlossert* akartak hívatni. Eggy Magyar Úr meg-hallja, hogy *Schlossert* emlegetnek: *Magyarúl beszélljünk, ú. m., Uraim a. ládához, mindjárt meg-nyílik az.* — Alig mondotta-ki e' szót, hogy ki is nyílt a' láda.